

K vydání 3. dílu Příručky německých historických knihovních fondů v Evropě

Handbuch deutscher historischer Buchbestände in Europa. Band 3. Tschechische Republik. Böhmen, Mähren. Hildesheim - Zürich - New York, Olms-Weidmann 1998. 328 s.

Mezinárodní projekt realizovaný za podpory Nadace Volkswagen (Volkswagen Stiftung Hannover) pokračuje vydáním dalšího samostatného 3. dílu příručky Handbuch deutscher historischer Buchbestände in Europa (HDB) zaměřeného na knihovny Čech a Moravy. V současnosti je již tento produkt několikaleté týmové práce k dispozici badatelům. Byl vydán koncem roku 1998 nakladatelstvím Olms-Weidmann (Hildesheim - Zürich - New York) a to nejen v tištěné podobě, ale i na CD-ROM.

Dosud vyšly dva díly Příručky německých historických knihovních fondů v ČR z plánovaných tří. Dlouhou odbornou činností pracoviště HDB v Národní knihovně ČR ukončí v roce 1999 vydání poslední části příručky **HDB (v podobě I. dílu) věnované pražským knihovnám včetně NK ČR.**

Celková koncepce projektu představuje evropské pojetí. Centrální redakce, vedená prof. Bernhardem Fabia-

nem, plánuje postupné vydání dalších dílů Příručky tematicky věnovaných dalším evropským zemím a jejich historickým knihovním fondům, především německých tisků. (Pozn.: Další údaje o projektu HDB a jeho realizaci je možné nalézt v časopise Národní knihovna, roč. 5, 1994 č. 2, s. 146-151, roč. 9, 1998, č. 6, s. 366.)

Již v roce 1993, na pracovním setkání účastníků projektu HDB v Praze, vysvětlil tvůrce komplexního programu HDB prof. Fabian, že příručka by měla usnadnit a urychlit badatelskou práci, především orientaci v jednotlivých fondech starých tisků, a tím podstatně podpořit a zkvalitnit činnost odborníků pracujících se starými tisky. Přestože se neustále prohlubují technické možnosti a přibývá databází starých tisků zpracovaných v elektronické podobě, hlavní účel této Příručky zůstal zachován.

Jedním z hlavních přínosů 3. dílu HDB věnovaného České republice je skutečnost, že se podařilo zpracovat historické fondy knihoven několika desítek kulturních organizací z Čech a Moravy. Odborné veřejnosti se tak otevírá možnost využít badatelsky cenný komplex nabízených informací, navíc informací aktuálních. Čtenář získá údaje o historii těchto knihoven a jejich fondů. Příručka informuje o fondech starých tisků, a to nejen německých. Pochopitelně údaje o tiscích např. v angličtině, latině a ostatních jazycích mají spíše statistický ráz. Publikace poskytuje údaje v podobě chronologického přehledu tisků podle staletí od inkunábulí až do konce 19. století a informuje o tematickém složení jednotlivých fondů. Součástí příspěvků jsou i údaje o katalozích těchto knihoven a potřebné bibliografie. Příručka mimo již uvedené informace obsahuje základní administrativní údaje o jednotlivých institucích, jejichž fondy jsou v Příručce zpracovány. Čtenář, badatel, zájemce tak získá informace jak o vlastní knihovně, její lokalizaci, přístupnosti, možnostech zhotovení potřebných kopií, tak o možnosti návštěvy instituce a podmínkách pro práci s konkrétním fondem.

Publikace je opatřena předmětovým a jmenným rejstříkem. Orientaci v umístění jednotlivých knihoven může zvláště zahraničním badatelům usnadnit připojená schematická mapa.

Vlastní realizace projektu mezinárodního úkolu HDB se zaměřením na knihovny Čech a Moravy nebyla snadná. Hlavním požadavkem bylo, aby vybrané knihovny splňovaly základní podmínky úkolu (především zastoupení německých starých tisků v jejich fondech). O většině knihoven a jejich fondech však nebyly k dispozici adekvátní údaje, chyběl též generální katalog starých tisků v České republice. I u již zpracovaných fondů se vyskytl problém, že způsob jejich zpracování neodpovídal vždy hlediskům stanoveným základní osnovou úkolu. V některých případech bylo možné využít již publikovaných materiálů o určitých význačných fondech např. státních vědeckých knihoven, nebo jiných již zpracovaných, případně určitou formou popsaných souborů starých tisků. Uvedme např. knihovnu Havla Gelasta Vodňanského z Vodňan nebo knihovnu latinské školy z Jáchymova. Zajímavou skupinu, ač dosud nezpracovanou, tvoří i knihovny západočeských lázeňských měst, ale také některé severočeské kni-

hovní celky. Je přínosné, že se podařilo zpracovat a tím zvýraznit i méně známé, leč zajímavé fondy knih, časopisů a příležitostných tisků z 19. století. Příručka je do jisté míry i odrazem bohatosti vydavatelské činnosti v 19. století, přestože je pochopitelně ohraničena vymezeným rozsahem.

Ve zpracovatelské fázi nám významně pomáhaly i informace získané od regionálních odborníků - především historiků, archivářů, ale i knihovníků. Teprve vyhodnocení všech těchto podkladů a adekvátních informací umožnilo vytvořit seznam zpracovávaných knihovních celků, plně relevantních s vlastním projektem. Podstatným výchozím bodem se tedy stalo vytypování vhodných knihoven. Některé vytypované knihovny však o účast na projektu neměly zájem. Jiné se sice přihlásily, ale ze závažných důvodů od své účasti odstoupily a příspěvek nezpracovaly. Příčiny byly různé (např. časové vyčerpání jednotlivých odborných pracovníků nebo jejich odchod z instituce), některé vyplývaly ze společenských změn, k nimž došlo v našem státě v devadesátých letech (vydávání historických fondů spravovaných institucí v rámci restitučních zákonů). Docházelo též ke stěhování samotných institucí, přesunu knihoven, případně přestavbě celých budov.

3. díl Příručky německých historických knihovních fondů v České republice tvoří 66 příspěvků. Vlastní text je rozdělen na dvě části. První část obsahuje popis knihovních fondů českých knihoven, druhá fondy moravských knihoven. Zastoupeny jsou jak samotné knihovny, především státní vědecké knihovny, tak i knihovny muzeí a archivů, ale rovněž i dvě fakultní knihovny Univerzity Karlovy dislokované do Hradce Králové. Akademie věd ČR je zastoupena knihovnou Astronomického ústavu v Ondřejově. Součástí souboru je i Lobkowiczka knihovna s historickými tisky, vrácená v rámci restituce NK ČR rodině Lobkowiczů. Výběr příspěvků byl limitován, jak již bylo řečeno, jak samotným rozsahem příslušného dílu příručky, tak i výchozími kritérii. Jde tedy o výběrový celek knihovních fondů, který je však možno považovat v rámci uvedených možností za reprezentativní.

Pracovní postup při tvorbě tohoto dílu HDB vycházel z hlediska organizačně redakčního. Moravská zemská knihovna zajišťovala po stránce zpracovatelské a odborné část věnovanou knihovním historickým fondům na Moravě, garanty byli dr. J. Kubíček z funkce ředitele a dr. J. Vobr z pozice odborníka na staré tisky. Po odborné i zpracovatelské stránce významně přispěl v oblasti Slezska i dr. V. Pumprla.

Za příspěvky z českých knihoven odpovídala, včetně redakčního zpracování, NK ČR. V rámci plnění mezinárodního úkolu HDB zde působilo od roku 1992 odborné a redakční pracoviště. Vedení NK ČR plně podpořilo realizaci Příručky a poskytlo k tomuto účelu jak pracovní kapacity, tak potřebné prostory. Považuji též za nutné zmínit se o významu dr. Rudolfa Málka, zkušeného knihovníka a odborníka, který stál na počátku transformace tohoto úkolu na podmínky České republiky. Jistě je i na místě při příležitosti této krátké rekapitulace úkolu poděkovat všem kolegům, účastníkům úkolu HDB, z Čech i Moravy za jejich

obětavost a čas věnovaný (často i v době osobního volna) analýze jednotlivých knihovních fondů a jejich kvalitnímu zpracování.

V předchozím textu se již objevila zmínka o tom, že klíč k tomuto projektu (a to nejen k jeho české části) patří do rukou prof. B. Fabiana z Univerzity v Münsteru. Právě prof. Fabian, který je vlastně jedním z průkopníků sbližování knihovnictví jednotlivých evropských států, zvolil knihu jako výrazné informační médium i artefakt za prostředek kulturní sounáležitosti a též i svědectví o literární, umělecké, ale i vědecké úrovni Evropy v jednotlivých historických obdobích.

Vincenc Streit
Národní knihovna ČR